

Paměti

1. Zařazení a charakteristika

- Písemný pramen, literární (vyprávěcí)
- Pramen subjektivní – má blízko k pramenům osobní povahy, podává informace o autorovi

2. Obsah pramene

- Autor se v pamětech snaží zaznamenat události, které sám zažil nebo měly na jeho život nějaký vliv.
- Obsah se liší v závislosti na **autorovi** – sám autor je původcem pramene, píše paměti z vlastní vůle. Autorem může být de facto kdokoliv – šlechtic, vojevůdce, spisovatel, politik...
- Obecně však obsahují paměti autorovy názory, hodnocení historických událostí, jeho vztah k nim, údaje o vlastní činnosti a údaje o ostatních osobách atd. Mohou také obsahovat fakta, která by historik z jiných pramenů zjistil jen velmi obtížně např. obsahy zákulisních jednání, utajované skutečnosti apod.
- Často vznikají s větším časovým odstupem od popisovaných událostí, tím pádem obsah nemusí přesně odpovídat skutečnosti, což ovšem není jediným problémem využívání pamětí jako pramene.

3. Problémy využití pramene

- Kromě časového odstupu je důležité zjistit, za jakých okolností paměti vznikly, a především za jakým **účelem** byly vydány. Kritické zhodnocení účelu vydání pramene je nezbytné.
- Účelů publikace může být hned celá řada: obhajoba a výklad určitého jednání v historických událostech nebo snaha o celoživotní bilanci apod.

4. Využití pamětí historikem

- Paměti mají velké využití, mohou sloužit obecně k výzkumu politických dějin, dají se z nich zjistit například události z tajné schůze, které se autor zúčastnil.
- Ke studiu dějin každodennosti – paměti často popisují běžné činnosti nebo zvyklosti, které z jiných dokumentů obtížně zjistíme.
- Velký význam budou mít také pro literárního historika nebo vědce.

5. Paměti v raném novověku

- Jsou na pomezí soukromé a veřejné sféry, mají narativní strukturu a velmi často literární ambice.

- V tomto období jsou psány s úmyslem zveřejnit subjektivní svědectví pro budoucí generace a u politických osobností jsou motivované snahou zdůvodnit své jednání v určitých situacích.
- V ČZ pocházejí převážně ze šlechtického prostředí, ale nejslavnější paměti z raného novověku pochází od kutnohorského měšťana Mikuláše Dačického z Heslova.

6. Mikuláš Dačický z Heslova a jeho paměti

- Narozený 23. 12. 1555 v Kutné Hoře a umírá 25. 9. 1626 tamtéž.
- Byl kutnohorským měšťanem, ale ve své době byl známý především jako pijan a výtržník, v šarvátce dokonce usmrtil Felixe Novohradského z Kolovrat a byl na čas uvězněn a odsouzen do vyhnanství, ale následně byl rozsudku zproštěn.
- I přes svůj bouřlivý život se však vzdělal v benediktínském klášteře v Kladrubech literárnímu umění.
- Sepisuje básnickou sbírku *Prostopravda*, ale kvalitnějším a důležitějším dílem jsou jeho *Paměti*.

Paměti

- Navazuje na dílo svých předků, kteří sepisovali měšťanskou kroniku, jejich zápisy z let 1470 až 1570 reviduje a začíná s nimi své *Paměti*.
- Vlastní zápisy začínají rokem 1574 a zaměřuje se především na soudobé dění. V díle vychází z úředních dokumentů, tištěných a opisovaných zpráv i ústních informací.
- V díle prokazuje pozoruhodně velký historický a politický rozhled. Záznamy doplňuje osobitými a zasvěcenými komentáři k různým událostem a společenským jevům, což výrazně zvyšuje literární hodnotu celého díla.
- Dačického paměti jsou cenným pramenem ke studiu společenských poměrů předbělohorských Čech, jde z nich vidět mimo jiné také jejich morální úpadek. Sám Dačický je jeho příkladem.
- Z pamětí můžeme vyvodit, jak probíhal každodenní život v Kutné Hoře. Popisuje správu města, dolování v místních stříbrných dolech, ale i události jako vraždy, běžné sousedské neshody, a také tajemné úkazy a jevy. Tyto zápisy jsou hodnotné pro studium nejen historie Kutné hory, ale dají se vztáhnout obecně na výzkum života měšťanstva ve významném českém městě v 16. a 17. století.
- Nezaměřuje se jen na dění v Kutné Hoře. Popisuje také celoevropské dění. Nejhodnotnější a nejzajímavější jsou jeho zápisy z průběhu českého stavovského povstání (1618-1620) a z dalších sedmi let pobělohorské doby. Zapisuje všechny významné události, líčí politické dění a ukazuje dopad událostí na běžné obyvatelstvo. Nutno podotknout, že není nezaujatý a události hodnotí z pozice českého protestantského patriota.

Edice Pamětí Mikuláše Dačického z Heslova

- Dačický z Heslova, Mikuláš: *Paměti*. Ed. Jiří Mikulec. Praha 1996.
- Dačický z Heslova, Mikuláš: *Paměti: výběr*. Ed. Emil Pražák. Praha 1975.
- Dačický z Heslova, Mikuláš: *Prostopravda-Paměti*. Ed. Emil Pražák. Praha 1955.
- Dačický z Heslova, Mikuláš: *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*. Ed. Antonín Rezek. Praha 1878-1880.

7. Výběr dalších pamětí z raného novověku z ČZ

- *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova* – Paměti z 2. pol. 17. století, autor byl vrchnostenský úředník v Čechách a na Moravě ve službách Jana Jiřího Jáchyma Slavaty.
- *Paměti Kryštofa Bernarda Skrbenského z Hříšče* – Paměti hornoslezského šlechtice, majitele panství na Opavsku. Zapisuje osobní a lokální události, ale popisuje i události většího rozsahu jako Vestfálský mír a rekatolizaci.
- *Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a Bezdrůžic* – Pochází z let 1624-1648, autorem je šlechtic a bratr známého spisovatele Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic.
- *Rodinné paměti Alžběty Lidmily z Lisova* – Rodinné paměti z let 1657-1677, autorkou je česká šlechtična a obsahují také její kuchařské a lékařské recepty.

Edice dalších pamětí

- Mařan Bohdanecký z Hodkova, Jan Nikodém: *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova*. Ed. Josef Hrdlička. České Budějovice 2003.
- Bernard Skrbenský z Hříšče, Kryštof: *Kryštof Bernard Skrbenský z Hříšče: paměti hornoslezského barokního šlechtice*. Ed. Jiří Broňovňák. Ostrava – Opava – Český Těšín 2010.
- Harant z Polžic a Bezdrůžic, Jan Jiří: *Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a z Bezdrůžic. Od roku 1624 do roku 1648*. Ed. Ferdinand Menčík. Praha 1897.
- Z Lisova, Alžběta Lidmila: *Rodinné paměti*. Ed. Jana Ratajová. Dolní Březany 2002.

Prameny a literatura

Borovský, Tomáš a kol.: *Úvod do studia dějepisu 1*. Brno 2014.

Borovský, Tomáš a kol.: *Úvod do studia dějepisu 2*. Brno 2014.

Kubeš, Jiří: *Dějiny každodennosti II (1500-1750)*. Pardubice 2007-2012.

Dačický z Heslova, Mikuláš: *Paměti*. Ed. Jiří Mikulec. Praha 1996.

Internetové zdroje

http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DA%C4%8CICK%C3%9D_z_Heslova_Mikul%C3%A1%C5%A1_23.12.1555-25.9.1626 (květen 2021)

<https://biblio.hiu.cas.cz/records/41897e09-6134-43be-8527-b2c21578a77f> (květen 2021)

<https://biblio.hiu.cas.cz/records/f66d0392-3aaa-40ad-b4d4-fd9710755931> (květen 2021)

<https://biblio.hiu.cas.cz/records/f4fbe9f9-77cc-4dcf-9f3e-7c24dc457d5c> (květen 2021)

<https://biblio.hiu.cas.cz/records/69857c45-cc81-4bb6-a185-586a93b3305b> (květen 2021)